

Datum: 16 november 2024

Traject: Lage Zwaluwe -- Drimmelen

En daar stap ik weer op mijn fiets. Het is nog erg vroeg, het is een beetje donker buiten, maar ze hebben me wel een droge dag beloofd, in elk geval tot het einde van de middag geen regen.

Gisteren stond ik gepakt en gezakt klaar om te gaan wandelen, en keek gelukkig nog even naar de treinen-app. Staking, treinen reden niet. Tas maar weer van mijn rug afgehaald, en ben andere dingen gaan doen met mijn dag. Is toch wel een raar gevoel even.

Maar vanochtend kon ik dus een gevulde rugzak zo op mijn rug slingeren en er vroeg vandoor.

Ben nu bij station Zaltbommel. Na de laatste aanpassingen lijkt dat eigenlijk gewoon op metrostation. Ik woon echt wel in de Randstad.

Het komt vooral door de nieuwe informatieschermen voor de bus en voor de trein dat je denkt 'oh metrostation'. Je hebt echt het gevoel van hoogstaande technologie en verbonden zijn met de wereld. Niks slaperig stadje aan de Waal.

Als ik in deze trein blijf zitten kom ik na veel boemels in Den Haag, maar ik blijf niet zitten. Ik stap over in Geldermalsen en kom dan na veel boemels in Dordrecht.

Ik mis het uitzicht op het landschap, het is buiten nog te donker en de ramen spiegelen.

Ik zit hier in Geldermalsen op de trein te wachten en het wordt snel lichter. Grappig dat je de overgang van 'kan het landschap niet zien' naar 'kan het wel zien' eigenlijk helemaal niet merkt. Wanneer zou je nou eigenlijk zeggen 'het is licht' dan wel 'het is donker'? Daar zit een 'het is schemerig' tussen maar hoe die van elkaar te onderscheiden? In elk geval: als je even niet kijkt ben je van de ene staat naar de andere.

In de verte komt mijn huiskamer op rails aan glijden, lekker, dan heb ik het zo weer warm. Het is binnen inderdaad nog net zo pluche als de vorige keer. En nadat ik wat rommeltjes in de vuilnisbak heb gegooid ook net zo knus. Nu gaan we boemelen en ontbijten.

Ben in Beesd nu, en vandaag heb ik niet de neiging om terug naar huis te rennen. Door naar Dordrecht en dan de trein naar Lage Zwaluwe.

Ik dacht heel even 'hé waait het zo hard' maar het waren geen witte schuimkoppen maar zwanen op het Hollands Diep.

Ik stap uit op station Lage Zwaluwe, bijzonder vreemd station want er zijn geen huizen. Het grenst niet aan het dorp of stad maar zit midden in het niets. Ik moet nog een heel stuk lopen voordat ik straks in Lage Zwaluwe dorp ben. En er is toch best veel wind.

Kan vandaag de windmolens van onder tot boven zien want niet mistig is. Ze draaien hard.

Wandeling start vandaag precies waar die de vorige keer gestopt is, er is hier ook niet veel keus. Ik ga maar gewoon rechtdoor en loop de Streeplandsedijk. Niet heel hoog, deze dijk, maar duidelijk wel iets hoger dan de akkers en weilanden eromheen.

Het voelt heerlijk om je de ene voet voor de andere te zetten en te bedenken 'eens kijken waar we terecht komen vandaag'. Het enige wat ik weet is dat ik nulNAP blijf volgen.

Ik schrok me hier echt kapot van een rare ratel die me achterop kwam, het bleek een geluid van een windmolen te zijn.

Er zwermen hier vogels en zo zwerm heeft natuurlijk zijn eigen regels. Fascinerend idee deel uit te maken van een zwerm en je veiligheid te moeten zoeken in het feit dat er zoveel soortgenoten om je heen zijn.

Ik kom langs een huis dat leegstaat, in zeer slechte staat van onderhoud. Dat zie je hier niet veel. Dit huis heeft zeilen die over het dak heen getrokken zijn, om de boel nog een beetje dicht te houden. Er groeien ook struiken uit de schoorsteen.

Ik schrik alweer, en deze ratel blijkt een hogesnelheidstrein te zijn. De ruimte hier lijkt wel een soort klankkast.

Ik kijk even op de kaart – ben inderdaad al heel dicht bij het Hollands Diep. Ik denk dat ik daar de treinbrug zie waar ik net overheen kwam. De zwerm vogels waar ik het net over had zitten hier nu op de akker, dat is zwart op zwart. Als ik dichterbij kom zwermen ze weer. Wat ze voor mij echt niet hoeven te doen, trouwens. Zouden de boeren hier een hekel hebben aan al die vogels?

Hier staat een bankje maar het is nog te vroeg.

Nu op de Dirk de Botsdijk, wie botste er hier op wat? Aan mijn linkerhand in de verte de echte dijk, die langs het Hollands Diep. Na Lage Zwaluwe, ga ik die volgen denk ik.

Het fietspad voert me van de dijk af, en als je dan beneden loopt dan zie je dat zo'n dijk toch wel betekenis heeft. Met andere woorden: de dijk heeft toch nog verrassend veel hoogte, ik schat ongeveer 1,20 m of zo.

De bomen zijn al hun bladeren kwijt, wat kale zwarte takken overlaat, een mooi teruggaan naar de essentie. Ik zie geloof ik toch liever een boom dan een windmolen. In het patroon van de takken zit een vroege Mondriaan.

Mijn idee van de dijkhoogte moet ik bijstellen tot 1,50-1,60. Ik kan er net niet overheen kijken.

Hier bij molen de Schuddebeurs staan een paar rare stukken beton nog in het land. Verderop bij de dijk staan ze ook. Zou een restant uit de tweede wereldoorlog kunnen zijn, anti tank maatregelen misschien?

En verderop een eenzaam wit mannetje in het land denk, misschien een soort vogelverschrikker. Veel verderop staat er nog net zo een. En er wapperen ook stokken stof op paaltjes, denk inderdaad dat de boeren niet blij zijn met de de vogels.

En daar vliegen ganzen over, dat is heel wat anders dan een zwerm. Veel statiger, ze hebben ook een letter formatie, een 'v' of een 'w'.

Bij het bord gemeente Lage Zwaluwe haal ik de collectebus en mijn identiteitskaart tevoorschijn en verander mezelf in Noordzeedijk collectant.

Hier twee klussende mannen die ik aanspreek en die zeggen 'echt nog nooit gehoord van die Noordzeedijk', wat natuurlijk voor de hand ligt. Ze kijken me aan alsof het vanzelfsprekend is dat alleen voor hun bekende doelen mag worden gecollecteerd.

Toch hebben we een leuk gesprek. Een van de twee zegt "ik ga nu niet geven, maar ik zal het nakijken, heb je een website?" Ik zeg "maar natuurlijk" en geef hem de site van de Stichting op. Hij zegt "ik ga het nakijken en als ik het een goed idee vind ga ik doneren". Kijk, dat is effect hebben.

Een dame die niet wilde geven voor de Noordzeedijk legt me wel uit waarom hier overal in de ramen posters zijn met "wij willen weiland". Door hun achtertuin wil de gemeente een rondweg aanleggen, en dat vinden ze een slecht idee. Als ze niet zo stotterde had ze vast 'not in my back yard' gezegd. Maar dat kwam er niet van. Best een grote handicap als de woorden je mond niet uit willen komen.

Een man met hond 'heeft niks bij' behalve die hond dus. En die is 'bij' genoeg: hij probeert mijn collectebus te pakken te krijgen. Gelukkig heeft zijn baasje hem aan de lijn en stevig in de hand. Ik krijg dus als een soort hartelijk welkom in Lage Zwaluwe twee dikke pootafdrukken op mijn jas.

Waar ik nu loop, de Nieuwlandsedijk, is trouwens weer een dorpsdijk: links en rechts huizen pal aan de dijk gebouwd, en tussen de huizen door in de diepte die akkers en die weilanden die ze zo graag willen behouden.

Net leuk gesprek met een stel die geen geld bij zich hadden (terugkerend refrein vandaag), maar zich wel zeer bewust waren van de klimaatproblematiek. "Gaat wel erg worden," zei de man, "en komt steeds dichterbij. Kijk nou naar Spanje." En ik vroeg "blijft u hier wel wonen dan?" "Ja ja ja we hebben ook geen geld om te verhuizen," zeiden ze, maar dat kwam over als een gelegenheidsargument. Ze hadden absoluut geen plannen om hier weg te gaan. Heel weinig mensen hebben plannen om weg te gaan uit het rivierengebied, ik zelf ook niet. Overmoed of onvermogen?

Er is hier een fietsveer naar de Biesbosch maar tot mijn teleurstelling vaart die niet in de winter. Zou een leuke change of plan geweest zijn. Een man met – alweer – een hond begrijpt mijn teleurstelling en moedigt me aan in de zomer terug te komen.

Ik heb trouwens een klacht: waarom hebben mensen met hond nooit geld bij zich?

De Nieuwlandsedijk is toch ontzettend Nederlands en verschrikkelijk charmant. Doet me denken aan 'Happy Street' de in de lucht hangende driedimensionale acht-straat met daaraan hangende huizen.

Heel interessant gesprek met een visser bij de haven, die bij het waterleidingbedrijf blijkt te werken. Hun grote probleem is: ze komen water tekort. Ik vraag hoe dat kan, zo vlak bij het Hollands Diep, maar zij gebruiken geen oppervlaktewater maar halen het water diep uit de ondergrond. Dat water komt ergens uit de Zwitserse bergen naar beneden gezakt, uiteindelijk honderden meters onder de grond. Maar er is niet genoeg om de snelle uitbreiding van woningbouw en industrie bij te blijven, er komt te veel vraag. Over niet al te lang zullen ze 'nee' moeten gaan verkopen. Van de zeespiegelstijging hebben ze hier nog geen last, maar verder naar de kust

Hier bij Schuddebeurs staan een paar rare stukken beton nog in het land, soort kiezen en eitje. Verderop bij de dijk staan ze ook. Zou ik nog niet de rest stand vanuit de oorlog zijn.

En verderop een eenzaam wit mannetje in het land denk, misschien een soort vogelverschrikker. Veel verderop staat er nog net zo een.

En er wapperen ook stokken stof op paaltjes, denk inderdaad iets de vogels weg willen houden. De spreuwen zitten er inderdaad niet.

En daar vliegen ganzen over, dat is heel wat anders dan een zwerm schreeuwen. Veel statiger, ze hebben ook een formatie.

Bij het bord gemeente Lage Zwaluwe haal ik de collectebus en mijn identiteitskaart tevoorschijn en verander mezelf weer even in Noordzeedijk collectant.

Hier twee klussende mannen die ik aanspreek en die echt nog nooit hebben gehoord van de Noordzeedijk en dat is natuurlijk ook voor de hand liggend. En een van de twee zegt "ik ga het nakijken, heb je een website?" Ik zeg maar natuurlijk en lepel het bureau van de stichting op. Hij zegt "ik ga het nakijken en als ik het een goed idee vind ga ik doneren". Maar in elk geval zegt ie "ga ik er over nadenken". Dan kijk, dat is wel.

De dame die niet wilde geven voor de Noordzeedijk legt me wel uit waarom hier overal in de ramen posters zijn met "wij willen geen rondweg". Door hun achtertuin leggen en dat ze dat een slecht idee vinden.

En *duimen met een hond* heeft niks bij behalve de hond die probeert mijn collectebus te pakken te krijgen. Gelukkig heeft ze hem aan de lijn en stevig in de hand. Krijg alleen als een soort hartelijk welkom in Lage Zwaluwe twee dikke pootafdrukken op mijn jas.

Dit is trouwens weer een dorpsdijk: links en rechts op dijkhoogte huizen en als ik tussen de huizen door naar achter kijk in de diepte akkers en die weilanden dus die ze zo graag willen behouden, overal aan die posters.

Net leuk gesprek met mensen die geen geld wilden geven maar zich wel zeer bewust waren van de klimaatproblematiek. "Gaat wel erg worden," zei de man, "en komt steeds dichterbij. Kijk nou naar Spanje." En ik vroeg "blijft u hier wel

wonen?" "Ja ja ja we hebben ook geen geld om te verhuizen," zeiden ze, maar ze wilden absoluut geen plannen om hier weg te gaan. Heel weinig plannen hebben mensen om hier weg te gaan.

Klein stukje Zwaluwsedijk maar toen weer terug omgedraaid.

Nu op de Nieuwlandsedijk. Ik hoor van een man met hond dat vandaag hier Sinterklaas aankomt maar het is pas vanmiddag om 1:30 uur. Ga ik toch maar niet. Om ochtend *we zijn* fietsveer naar de Biesbosch maar die draait niet in de winter.

Ik heb trouwens een klacht: waarom hebben mensen met hond nooit geld bij zich?

Nieuwlandsedijk is weer zo'n met woningen bebouwde dijk. Wat zij niet toch ontzettend Nederlands en verschrikkelijk charmant.

Denken aan dat kunstwerk van wie was het ook alweer, hier soort van bij het in de lucht had en lang die banen zaten er allemaal huisjes en dingetjes. Ga dat ook uitzoeken want dan kom je was.

Heel interessant gesprek met een visser hier aan de haven die bij het waterbedrijf werkt. Hun grote probleem is: ze hadden het water uit de ondergrond komt ergens uit de Zwitserse bergen via de rivier naar beneden gezakt in hun onder de meters onder de grond voor maar er is niet genoeg. We breiden te hard uit, komt te veel vraag. Over niet al te lang zullen ze 'nee' moeten gaan verkopen. Van zeespiegelstijging hebben ze hier nog geen last, meer naar de kust zijn er waterbedrijven die de verzilting merken maar hier is dat nog niet zo. Deze man was niet echt positief over de toestand van de wereld en liep rond met de gedachte dat we wel in een derde wereldoorlog terecht zullen komen.

Ik bedacht na afloop dat ik over ondergrondse waterstromen nog helemaal niet heb nagedacht. In mijn mentale model is 'land' land en daarop stroomt het water. Maar dat er *daarin* ook water stroomt, dat is een gedachte die ik nog niet in mijn arsenaal had.

De volgende bewoner die ik sprak had niet zo'n schrik voor water - hij woonde immers 'op du'n dijk'.

Een kort gesprekje met iemand die hier een lief dijkhuisje mooi aan het verbouwen is. Volgend jaar juni 'komt hij er in'. En ik vroeg "toen je aan dit project begon, heb je toen nagedacht over wat er gebeurt als het klimaat verandert?" Hij keek me een beetje schaapachtig aan en zei "maar we zitten hoog en droog hier op de dijk." Ja, dan ben ik een beetje uitgeluld.

Vond nog een bewoner die ik kon vragen waarom er hier een dijk loopt, en een stukje verder nog een, die langs het Hollands Diep. Hij legde me uit dat waar we stonden de oude dijk was en die andere die nieuwe, die een stukje verderop was aangelegd. Ik vroeg "voelt dat nou veilig, wonen op de ene dijk en achter de andere dijk?" Hij keek me aan of hij water zag branden en zei "daar heb ik wel verdorie nooit over nagedacht."

En ik loop even een klein stukje terug en sla rechtsaf om de haven heen. Dan kan ik zometeen doorsteken naar die grote dijk, en eindelijk het Hollands Diep zien. Op naar het echte dijkgebeuren.

Nu loop ik op de Amerweg, en in de verte zie ik inderdaad het onmiskenbare silhouet van de Amercentrale. Hier op het land veel ganzen. Die schrikken niet als ik langskom. Een enkele verdwaalde meeuw duikt op achter de ploeg.

Omijkend zie je de lange lijn van dijkhuizen die samen het dorp vormen. Waar de mensen wonen die nergens bang voor zijn, want ze wonen 'op du'n dijk'. Maar die huizen op die dijk zien er wel uit alsof ze op het water aan het wachten zijn. r

Er is hier in een overhoekje een merkwaardig bosje waar ik even doorheen stap. Er is dan wel geen pad maar ook weinig onderbegroeiing. Wanneer ik me uit omhelzing van een paar lage takken de weg op worstel duikt aan mijn linkerhand de echte dijk op. Ik hoop een heel stuk op die dijk te kunnen lopen langs het Hollands Diep, met aan de overkant de Biesbosch.

Het pad bovenop de dijk heet het Beverpad . Misschien was het bosje van daarnet wel bedoeld om de bever een welkom gevoel te geven.

Ik steek mijn hoofd boven de kruin van de dijk uit en ja hoor: Hollands Diep, prachtig!

Ik teken terp nummer zes op die hoge dijk, met aan de ene kant het water en aan de andere kant de akkers. De terp refereert aan de tijd van voor de dijken, en suggereert misschien ook dat de tijd van terpen weer gaat komen.

In gedachte zie ik al mensen het dorp uit vluchten - 'op du'n dijk' is toch niet hoog genoeg. Maar deze terp is dan allang door de regen weggespoeld. Wat houd ik toch van tijdelijkheid en het idee dat alles verwaait.

De wind helpt mee met dat idee: vandaag waait mijn krijt letterlijk onder mijn borsteltje vandaan. Gelukkig niet alles, genoeg blijft plakken voor de foto.

En oh wat voelt het machtig op zo'n hoge dijk te lopen met links water en rechts land. Wind in de rug, een beetje vliegen. Biesbosch aan de overkant.

Het landd hier rechts zou ook heel duidelijk een Biesbosch zijn zonder de dijk, een land vol kronkelende prieden en geulen en meer van dat soort nattigheid. In plaats daarvan hebben we rechtgetrokken percelen en boerderijen verscholen in kleine bosjes.

Maar wat is het genieten hier van het licht, dat zelfs op een grijze dag als vandaag van het water afkomt en voor een reprise gaat. En dat water - het strekt super ver, tot aan de horizon, ongereguleerd land. Prachtig.

En die bevers, die hebben dat schaambosje van daarnet helemaal niet nodig want de uiterwaarden van het Hollands Diep zijn een en al wilgen. Nog geen sporen van bevervraat gezien trouwens.

Ik wil hier wel even van de dijk af om het water gedag te zeggen, maar deze dijk is daarvoor te keurig omheind. In de verte zie ik een plek waar het misschien wel even kan.

Gelukt - een hek, en gezien de gebruikssporen ben ik niet de eerste die er hier even overheen klimt.

Ik zit op de basaltkeien bij het water nu, waar het Gat van den Ham uitstroomt in de Amer. Op de rivier een moedig zeilbootje dat scherp aan de wind vaart. Er zijn hier lieve kleine kabbelgeluidjes en de wind wuift door het riet. Ik ontvouw een fortune teller en vouwvan het papier een bootje, en stuur dat het water op, met al mijn boodschappen beladen, en met mijn beste wensen voor een behouden vaart..

Het water heeft vandaag dezelfde kleur als de lucht.

Als dat oude dijkje van Lage Zwaluwe Anton Pieck was, is deze dijk de Nieuwe Zakelijkheid.

Ik heb de wind in mijn rug, maar goed ook. Wind is een extra dimensie in dit landschap, probeert met koude vingertjes bij mijn nek en mijn mouwen naar binnen te sluipen. Ik zet mijn capuchon op, wat mijn zicht op het landschap beperkt. Wat jammer is, maar helaas.

Vandaag geen toneelverlichting, de zon blijft achter de wolken. En de dijk lijkt eindeloos.

En dan eindelijk meer ganzen, die letters V en W vormen in de lucht, en elkaar eigenlijk altijd wel wat te vertellen hebben.

De Amercentrale was een hele tijd een soort mastodont aan de horizon, maar nu lost ze op in haar verschillende componenten

De wind is een beetje gaan liggen nu en dat geeft toch een heel ander gevoel aan het landschap.

En dit beeld zit ook in mijn oersysteem: een klein bootje op de rivier met drie staande vissers. Vroeger leefden ze hier van de zalm.

Ik zie de haven van Drimmelen aankomen mijn benen zeggen 'doen, bus, doen, bus, doen, bus, doen' op het ritme van mijn stappen. Ik luister, en target de bushalte aan de haven als eindpunt van deze wandeling.

Beneden aan de dijk langs de sloot groeit een soort geelachtig riet. Heel raar, ziet er uit alsof er daar gespoten is of zo. Of misschien is er net gemaaid, en doet het riet een laatste wanhoopspoging om voor de winter nog boven het maaiveld te komen.

De dijk wijkt hier af van de rechte lijn en vouwt zich om de haven heen.

Een bord informeert me dat de verkoop is gestart van 36 luxe chalets met bijzonder comfort in Marina Resort Drimmelen. Het zou allemaal veel geloofwaardiger zijn als dat 'Drimmelen' er niet achteraan kwam.

Een hier opgehangen spandoek zegt "let op u nadert een straat met verkeerslichten deze gelden ook voor u". Dat ze je daar toch aan moeten herinneren – wat is dit voor dorp?

En wel verdorie, die van Drimmelen maken het weer helemaal goed. Ze hebben de gelukkige ingeving gehad om geluksplekken te creëren, of te markeren eigenlijk, met borden waarop geluksverhalen. De gemeente Drimmelen werkt namelijk aan geluk. En dan waag ik het dat geluk te verstoren met reminders over klimaatverandering en zeespiegelstijging.

Eventjes van de Amerdijk af en ik ben alweer in Anton Pieckland. Dit is net als in Lage Zwaluwe een oude nu obsoleete dijk met charmante huisjes aan beide kanten.

Ik heb inmiddels op de Drimmelse Dorpsstraat mijn laatste flyers in brievenbussen gepost, maar ik kom niemand, echt nie-man-d, tegen om de collectebus onder de neus te duwen. Die van Drimmelen zijn hun geluk vandaag binnen aan het beleven.

Het bushokje hier aan de haven staat als een eenzame representant van moderniteit - maar dan lelijke moderne vormgeving - ongelukkig te zijn in dit dorp waar ze aan geluk werken. Nou ik wist het wel: groot geluk, fraaiere bushokjes.

Niet veel in de collectebus vandaag. Ik ving alleen hier en daar wat kleingeld en, zoals gezegd, die mensen met honden moeten er beter op letten dat ze hun portemonnee meenemen. Maar wel heel veel leuke discussies gevoerd onderweg.

Terug met de buurtbus Drimmelen – Oosterhout de bus Oosterhout – Breda de trein Breda Den Bosch en de trein Den Bosch – Zaltbommel. Twee heel gelukkige uren zitten en herkauwen. Bij station Zaltbommel fiets ik in de schemer en met miezermot het laatste stukje naar de binnenstad, er-rug veel levendiger dan die twee dijkdorpen van vandaag. Een toch-niet-zo-slaperig stadje aan de Waal?